

Ο απίστευτος Ουμπέρτο Έκο και το παιχνίδι των λιστών

Από τον ΠΕΤΡΟ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗ

ιδού δέωκά σοι καρδίαν φρονήμην καὶ
σοφήν ὃς σὺ οὐ γέγονεν ἐμπροσθέν σου
καὶ μετὰ σὲ οὐκ ἀναστήσεται ὅμοιός σου.

Βασιλέων Α', κεφ. γ' 12

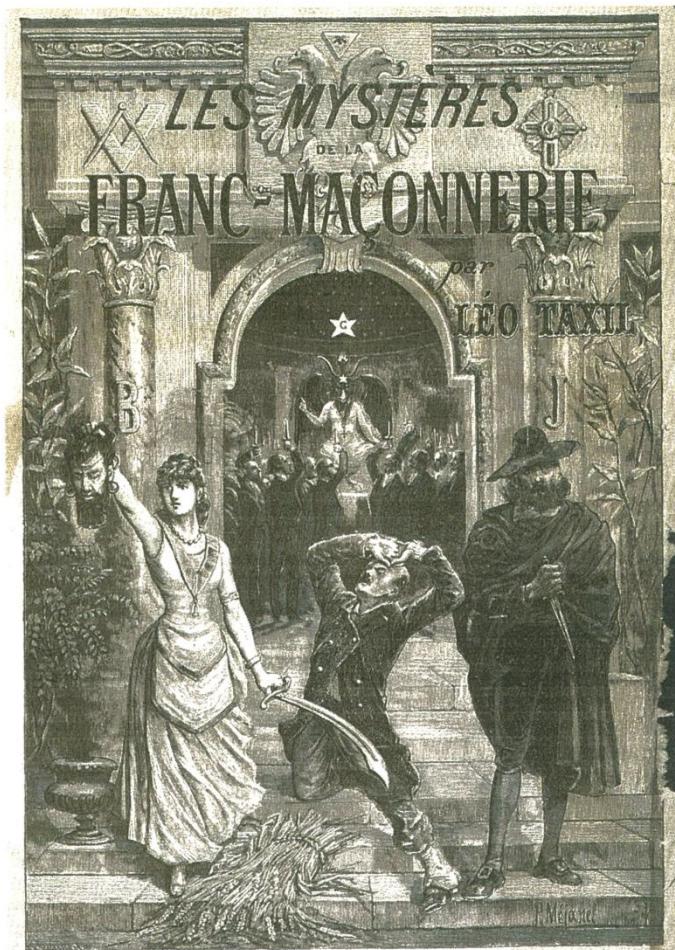
Ο ποιητής διευρύνει τον κόσμο· στην
επικράτεια της πραγματικότητας, που
ήδη υπάρχει, προσθέτει τις ηπείρους της
φαντασίας του.

Ορτέγα κα Γκασσέτ¹

Ουμπέρτο Έκο, σε μετάφραση
Έφης Καλλιφατίδη:

Η μωσειαράδης φλόγα της
βασιλισσας Λοάνα, Ψυχογιός, 2012
—, Το νησί της προηγούμενης
ημέρας, Ψυχογιός, 2012
—, Κατασκευάζοντας τον Θρόνο,
Ψυχογιός 2011
—, Μπασοντολίνο, Ψυχογιός 2011
—, Το εκκρεμές του Φουκό,
Ψυχογιός 2011
—, Το κομητήριο της Πράγας,
Ψυχογιός 2011
—, Το όνομα των ρόδων,
Ψυχογιός 2011
—, Εξομολογήσεις ενός νέου
μυθιστοριογράφου,
μπφρ. Γ. Λαμπτράκος, Πατάκη, 2011

“Plus de maîtres” (Τέρμα οι δάσκαλοι) διαλαλούσε ένα από τα συνθήματα του Μάη του '68 στη Σορβόνη. Οι πιο ενθουσιώδεις νομίσαμε πως αυτό σήμαινε τη μετατροπή όλων των ανθρώπων σε δασκάλους των εαυτών τους. Μια κατάσταση σαν εκείνη που ανήγγελε ο Μαρξ, ας πούμε, καθώς «ο άνθρωπος δεν αναπαράγεται σύμφωνα με οποιαδήποτε προκαθορισμένη μορφή, αλλά δημιουργεί την ολότητά του».² Μόνο που αντί για τον ψαρά, ο οποίος το βράδυ θα είναι συγγραφέας, ή τον φιλόσοφο που θα καλλιεργεί αγρούς και θα ζωγραφίζει, μας προέκυψε ένα όργιο ανευλάβειας, μια εριστική αναίδεια κι ένας εκδημοκρατισμός της χυδαιότητας. Για να απαλαγούμε από το πρότυπο του αυταρχικού δασκάλου, φτάσαμε να

Εξώφυλλο βιβλίου του Λέο Ταξίλ. Ο φανταστικός πλαστογράφος Σιμονίνι, ήρωας του Έκο στο Κομητήριο της Πράγας, θα συναντήσει αμέρτητα ιστορικά πρόσωπα: Καρμπονάρους, Κομμουνάρους, Ιησουΐτες, Μασόνους, πράκτορες του Τσάρου ή οπαδούς του Γαριβάλδι, αλλά και αυθεντικούς πλαστογράφους, όπως ο διαβόητος Λέο Ταξίλ.

καίμε θυμάματα σε βωμούς ποπ σταρ, ποδοσφαιριστών, σχεδιαστών μόδας ή θλιβερών απατεώνων.³ «Ένα φάντασμα πλανιέται πάνω από την Ευρώπη», πράγματι· μα πρόκειται, κυρίως, για το φάντασμα της ιδωτίας. Τιμή και δόξα, λοιπόν, σε όσους, με την οξυδέρκεια και την ευρυμάθειά τους, φροντίζουν να το ξορκίζουν.

Μέσα σε κάθε οντογένεση συμπυκνώνεται όλη η φυλογένεση. Στους εννέα μήνες της κόντης ο μονοκύτταρος οργανισμός γίνεται ανθρώπινο βρέφος, έχοντας διανύσει την ιστορία της εξέλιξης από τα ψάρια ως τα θηλαστικά. Το να εξελιχθείς σε άνθρωπο, όμως, δεν συνιστά κληρονομικό προνόμιο· είναι

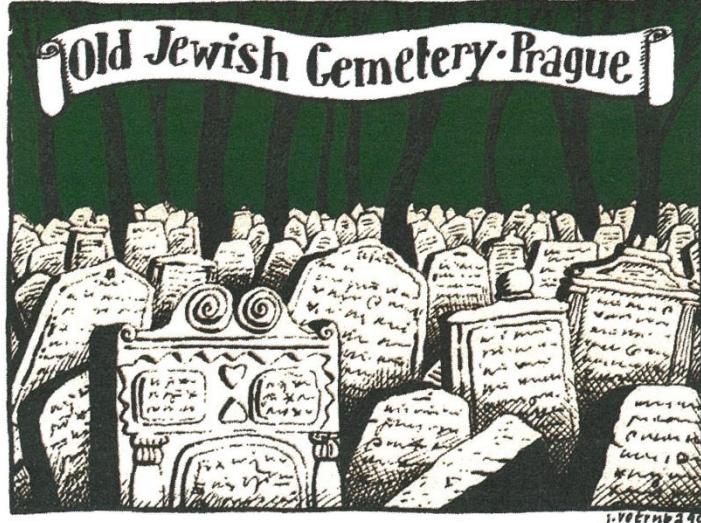
μια ολόκληρη καριέρα. Τα εκατομμύρια χρόνια βιολογικής ιστορίας, τα οποία συμπυκνώνονται στο εννεάμηνο, απαιτούν να εμπεδώσει κανείς, κατά τα 70, 80 ή και 100 χρόνια του προσδοκώμενου βίου του, όσο γίνεται περισσότερα δείγματα από την παγκόσμια πολιτιστική παραγωγή των 30 τελευταίων αιώνων. Εάν, ενδών μεγαλώνεις, γίνεσαι δικηγόρος, μηχανικός γιατρός, καθηγητής πανεπιστημίου ή πολιτικός, η μόνη επαφή σου με τη λογοτεχνία παραμείνει η ιστορία της Κοκκινοσκούφιτσας, η μόνη με τη μονική η ραπ και η μόνη με τη θεατρού οι σχολικές παραστάσεις των εθνικών επετείων, η καριέρα σου, ως ανθρώπου, έχει ατυχήσει. Και ο Κινγκ-Κονγκ, όπως έδειχνε μια τελευταία ταινία, ονειροπολεί στα βουνά του νησιού του κοιτώντας το ηλιοβασίλεμα. Μα ο περιορισμός σε μια τέτοια, μόνο, «έκσταση του άφατου», έστω κι αν αρκεί για να εξανθρωπίσει το ζώο, δεν ανεβάζει σε κορυφές πνευματικότητας το ανθρώπινο ον. Χρειάζονται αρκετά περισσότερα.

Μια ιδέα για το ποια και πόσα μπορεί να είναι αντά τα περισσότερα μας δίνει ο Έκο, όταν εκθέτει την αγάπη του για τις λίστες.⁴ Με αφετηρία τη ρωμαιοκαθολική του εκπαίδευση, όπου οι αστρέπτες λιτανειών, εντοπίζει σε διάφορα έργα (από τον κατάλογο των πλοίων στην Ιλιάδα μέχρι το τι βρίσκεται στα συρτάρια της κουζίνας του Λέοπολντ Μπλούμ, στον Οδυσσέα του Τζόνα) το άοκνο όσο και ατελέσφορο εγχείρημα να παρουσιάσει κανείς, ως συγγραφέας, ποιητής ή επιστήμονας, ένα άπειρο πλήθος. Πλήθος θεμάτων που τον απασχολούν, αντικείμενων που τον περιβάλλουν, προσδοκιών που τον θέλγουν, ματαιώσεων που τον κατατρύχουν κ.ο.κ., καθώς και τις τεχνικές «υποτύπωσης» διά των οποίων αυτή η «απειρία» μεταδίδεται επικοινωνιακά, χωρίς, ασφαλώς, να περατώνει ποτέ τη λίστα. (Ακόμη κι όταν κλείνει ο κατάλογος των καραβιών που φτάνουν στην Τροία –ακριβώς 1.186– ο αριθμός των ανδρών που επιβαίνουν στο καθένα ποικίλει, και το δικό τους σύνολο, έτσι, παραμένει απροσδιόριστο.)

Θα έλεγα, μάλιστα, πως αυτή η αγάπη ια λίστες και «έκσταση του άφατου», με άθε δυνατή τεχνική, συνιστά το κατεξό-
ήν χαρακτηριστικό όλου του έργου του
κο - λογοτεχνικού και επιστημονικού.
πό το Όνομα του Ρόδου⁵ ως το Κοιμητή-
ιο της Πράγας⁶ και από το Πρόβλημα της
ισθητικής στον Άγιο Θωμά⁷ ώς τα τελευ-
αία του κείμενα, στο Κατασκευάζοντας
ον Έχθρο⁸, λίστες καταρτίζει και ο ίδιος,
αν αυτές που θαυμάζει σε άλλους.

Kαι μόνο τα ονόματα των μονα-
χών, στο Όνομα του Ρόδου, συνι-
στούν μια μακρότατη λίστα από
αραπομπές σε πραγματικά πρόσωπα
συ Μεσαίωνα όσο και σε λογοτεχνικούς
ρως: ενώ οι αναφορές στη βιβλιοθηκή
ης μονής και τους δαιδαλώδεις χώρους
ης υπαινίσσοντα μιαν άλλη, απέιρως
ακρότερη, λίστα κειμένων. Ακόμη πιο
μεσα στο Εκκρεμές του Φουκώ,⁹ οι μάλ-
ον άθεοι ήρωες του τέλους του 20ού
ιών απιδώκουν, μεταξύ άλλων, να συ-
τάξουν λίστες με θέματα ερμητικής γνώ-
ης, περιλαμβανομένης και της λίστας με
α 720 ονόματα του Θεού.

Ανάλογα, στο Νησί της προηγούμενης
έρας¹⁰, κεντρική θέση κατέχουν οι από-
ειρες του ήρωα, Ρομπέρτο ντε λα Γκρίβ,
α καταγράψει τις απέιρες αποχρώσεις
ης θαλασσινής πανίδας και χλωρίδας
ου συναντά στο νησί των θαλασσών
ου Νότου, όπου ναυαγεί. (Με μια ποι-
ηλία ονομάτων από υφάσματα και ιε-
ατικά άμφια να επιστρέφεται για να
υποτυπώσει) την αειθάρη ποικιλία των
οραλιών). Στον Μπασοντόλινο,¹¹ δίτλα
το ξέχο εύρημα του πώς προέκυψε η
εριβόητη Ιερά Σινδόνη (εύρημα εφά-
ίλλο με την Περί Κωμωδίας πραγματεία
ου Αριστοτέλη, ως κίνητρο των φύνων
το Όνομα του Ρόδου), εμφανίζονται λί-
τες από κειμήλια της Χριστιανούσύνης
αζι με λίστες από τέρατα της μεσαιω-
ικής ζωολογίας, μα και μια ολόκληρη
ιστα γλαφυρών γλωσσικών επινοή-
εων, από τοπικές ιταλικές διαλέκτους
ης εποχής που εκπορθούν οι Φράγκοι
ην Κωνσταντινούπολη. Το δε επόμενο
υθιστόρημα -Η μυστηριώδης φλόγα
ης βασιλίσσας Λοάνα¹²- αποτελεί, στο
ύνολο του πλέον, μια μακρά λίστα των
φηβικών, παραλογογενικών, αναγνω-
μάτων των συγγραφέα. Αμερικανικά
εριδικά και κόμικς του μεσοπολέμου,
ικονογραφήσεις της ιταλικής φασιοτι-
ής προπαγάνδας, αστυνομικά μυθιστο-
ήματα με τις περιπέτειες του Σέρλοκ
όλμη ή εκείνες του Φαντομά, αλλά και
φίσες του σινεμά γίνονται, με πρόσχημα
ον ήρωα έμπορο βιβλίων που προσπα-
εί να ξαναβρεί τη μνήμη του μετά από
να εγκεφαλικό επεισόδιο, μια τεράστια,
χολιασμένη λίστα της μεσοπολεμικής
κοινωνίας του θεάματος» στην Ιταλία.

Γιρί Βοτρούμπα, Το Παλιό Εβραϊκό Κοιμητήριο της Πράγας.

Τέλος, το πρόσφατο Κοιμητήριο της Πράγας παρέχει μιαν εκτενή λίστα των συνωμοσιών που άνθισαν τον 19ο αιώνα: κίβδηλων εγγράφων, κίβδηλων εχθρών και κίβδηλων συμμάχων. Με κορυφαίο πλαστογράφημα τα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών και το έγγραφο που «αποδείκνυε» την προδοσία του Ντρέιφους, ο φανταστικός πλαστογράφος-ήρωας του μυθιστόρηματος, ο Σιμονίνι, συναντά αμέτρητα ιστορικά πρόσωπα: Καρμπονάρους, Κομμουνάρους, Ησου-
ίτες, Μασόνους, πράκτορες του Τσάρου ή οπαδούς του Γαριβάλδι, αλλά και ανθετικούς πλαστογράφους, όπως ο δια-
βόητος Λεό Ταξίλ. Τι να χαθεί οριστικά, από ένα σημείο και πέρα, κάθε όριο με-
ταξύ μυθοπλασίας και ιστορίας, όπως χάνονται τα όρια μεταξύ ενός δεύτερου ήρωα του βιβλίου -του Ντάλα Πίκολα, που εμφανίζεται σαν alter ego του Σι-
μονίνι- και του ίδιου του συγγραφέα, ο οποίος κλείνει το μάτι στον αναγνώστη, δηλώνοντας: «Αν αυτές οι σελίδες δεν αναφέρονται σε εντελώς αληθινά γεγο-
νότα, ίσως δημιουργούνταν η εντύπωση ότι ... οφείλονται αποκλειστικά στην τέχνη του Αφγηνή»¹³! Κατά τον ίδιο τρόπο εξάλλου τα όρια μεταξύ μυθο-
πλασίας και ιστορίας χάνονται κι όταν οι συναντήσεις Μασόνων (που από τον 18ο αιώνα σχεδιάζαν την ανατροπή κάθε επί-
γειας ή επουράνιας βασιλείας, σύμφωνα με το μυθιστόρημα του Δουμά Ιωσήφ Μπάλσαμο, γραμμένο το 1846) μεταμορ-
φώνονται σε συναντήσεις Εβραίων που συνωμοτούν, στο κοιμητήριο της Πρά-
γας, με στόχο τη μελλοντική, παγκόσμια κυριαρχία της φυλής τους!

Έτοι, βέβαια, ο Έκο δίνει την εντύπωση πως όλες οι θεωρίες συνωμοσίας είναι αποκυνήματα φαντασίας. Παραβλέπο-
ντας μια παλιότερη συνωμοσία, αυθε-
ντικά εβραϊκής προελεύσεως μάλιστα,

σμό» και στα λεγόμενα κυριολεκτικά, αναγωγικά ή τα ηθικά νοήματα των χρι-
στιανικών παραβολών, στη μεσαιωνική αισθητική,¹⁵ χρησιμοποιεί τα εργαλεία των θεολογικών μελετών για να ανα-
λύσει τις σημασιολογικές αβεβαιότη-
τες τόσο της υψηλής τέχνης των αρχών του 20ού αιώνα (ιδίως της έννοιας του «ανοιχτού έργου»¹⁶ όσο κι εκείνες της λεγόμενης λαϊκής κουλτούρας. Ο Ιερός Αγιουστίνος, ο Άγιος Μποναβεντούρα ή ο Θωμάς Ακινάτης επιστρατεύονται, έτοι, για να συμβάλουν στη βαθύτερη κατανόηση του Τζέμις Τζόν όσο και του Σούπερμα.¹⁷

Σαν σημαδεμένος από τα διαδοχικά *Sancta Maria, Sancta Virgo virginum, Mater divinae gratiae, Mater purissima*, κ.ά. της ρωμαιοκαθολικής του εκπαί-
δευσης, αυτές τις «ad infinitum» λίστες, σημασιών και ανασημασιοδοτήσεων ή αποτίμησεων, κατάρτιζε και σε όλα, λίγο πολύ, τα μη λογοτεχνικά του έργα. Άλλοτε ως αμιγώς θεωρητικός (θεωρη-
τικός της λογοτεχνίας, σημειολόγος ή φιλόσοφος της γλώσσας)¹⁸, άλλοτε ως αρθρογράφος-σχολιαστής της πολιτι-
κής και κοινωνικής επικαιρότητας¹⁹ κι άλλοτε ως ιστορικός της τέχνης και της αισθητικής²⁰. Με τέτοια παραγωγική γο-
νιμότητα, μάλιστα, η οποία αναγκάζει σε νέα δοκιμασία με το *ad infinitum* όποιον αποπειραθεί να καταρτίσει εξαντλητική «λίστα» των δημιουσεύσεων του Έκο.

Προφανώς, σε μια τόσο εκτενή παρα-
γωγή, όποτε η ποιότητα διατηρείται στα-
θερή ούτε οι επαναλήψεις απονιάζουν. Το κοιμητήριο της Πράγας λ.χ. είναι, κατά τη γνώμη μου, εφάμιλλο ή και κα-
λύτερο του Μπασοντόλινο, αλλά κανένα τους τόσο εξαιρετικό όσο *Τὸ ονόμα του ρόδου*· ενώ τα υπόλοιπα μυθιστόρηματά του περιέχουν πάρα πολλές προσωπικές αναφορές και αδυνατούν να κρατήσουν αμείωτο το ενδιαφέρον τους αναγνώστη. Ομοίως, στην επιστημονική του δουλειά, ο Ανοιχτό έργο και *Η Απόσταση δομή* πρό-
τειναν πολλές σημαντικές θεωρητικές ερ-
γαλεία στη θεωρία της λογοτεχνίας και στη φιλοσοφία της γλώσσας, εμπλουτί-
ζοντας με στοιχεία της αμερικανικής «ση-
μειωτικής» του Τσαρλς Σάντερς Πήρς τη γαλλική σημειολογία που διέπρεπε στη δεκαετία του 1970 με τον Ρολάν Μπαρτ. Πολλά από τα μεταγενέστερα κείμενά του, όμως, παρέμειναν αναδιαπούσεις των αρχικών του συνεισφορών. Με σπο-
ραδικές εξαιρέσεις, ασφαλώς, όπως στα Όρια της ερμηνείας, στο Ο Καντ και ο ορνιθόρυγχος, σε αρκετά από τα κείμενα του Περί λογοτεχνίας ή στις πρόσφατες *Εξομολογήσεις* ενός μυθιστοριογράφου. Κι αν δεν είμαι σε θέση να εκτιμήσω την ποι-
ότητα των έργων του στις πάμπολλες με-
ταφράσεις τους, στα ελληνικά ευτύχησε να διατηρεί, για το 100% της λογοτεχνίας και το κάπου 90% των δοκιμών του, την ίδια έξοχη μεταφράστρια, Έφη Καλλιφα-

Oι «λίστες», εν προκειμένω, αφο-
ρούν την ανίχνευση της απει-
ρίας των σημασιών ενός έργου, όπως αυτές ποικίλλουν ανάλογα με τις προθέσεις του ποιητή, τις ικανότητες του αναγνώστη και τις συγκυρίες της ανά-
γνωσης.

Με μακρά θητεία στον «αλληγορι-

τίδη. (Όπως οι διάσημοι ήθοποιοί του Χόλγυοντ γνωρίζουν τους ίδιους ήθοποιούς που τους ντουμπάρουν, στην Ιταλία, ώστε να μην αλλάζει το κοινό εντυπώσεις για τις φωνές τους).

Ο μεσαιωνολόγος Έκο, ο σημειολόγος Έκο, ο φιλόσοφος και δημοσιογράφος, ο βιβλιοσυλλέκτης και βιβλιοφάγος, ο θεωρητικός της λογοτεχνίας και ο λογοτέχνης Έκο συναντιούνται, εν τέλει, σ' έναν άνθρωπο που διγά να «καταπει» τον κόσμο· να χωρέσει στο κεφάλι του ει δυνατόν όλα τα ανθρώπινα πεπραγμένα (σαν σε ένα απέραντο, νερό Wunderkammer²¹) καν να τα ξαναβγάλει σε κείμενα. Να τα αριθμήσει και ας παραμένουν αναρίθμητα, να τα ταξινομήσει και ας είναι χαοτικά, να τα ξαναπει κι ας υπερβαίνουν την εγγενώς ελλιπή λειτουργία των λέξεων – ικανών μεν να αναπληρώνουν την απουσία, αλλά όχι και την αφεσότητα.

Λέει και προσθέτει κι αναδιατυπώνει ο Έκο, υπό το φως νέων αναγνώσεων, όσα δεν ολοκλήρωθήκαν σε προηγούμενα κείμενα του. Επανέρχεται, ξανά και ξανά, σαν η προσπάθειά του να μπορεί να έχει μια κατάληξη. Σαν να είναι δυνατόν να εντοπίσει εκείνο το σημείο που, όπως Το Άλεφ του Μπόρχες, θα περίεξε όλα τα σημεία, θα είναι ο τόπος των πτωπών. Σαν να είναι δυνατό να διατηρηθεί κι ο ίδιος για πάντα μετέωρος στον χρόνο, μεταξύ προηγούμενης και επόμενης μέρας, όπως ο Ρομπέρτο ντε λα Γκρίβ – ο ναυαγός στο Νήσοι του ομώνυμου μυθοπλοϊκά του. Σαν να είναι δυνατόν (όπως κάνει ο Σιμονίνο στο Κομητηρίου της Πράγας, ο οποίος στ' αλήθεια πλαστογραφεί και στα πλαστά συναντιέται με αληθινά πρόσωπα και κείμενα του τέλους του 19ου αιώνα) να μπαινούνται οι ήρωες της μυθοπλασίας στους κόσμους των συγγραφέων τους και να αλλάζουν τα πεπρωμένα τους: ο Οιδίπονος να αποφένει την αιμομέζια κι ο Κρέων την υπεροφία, λ.χ., ο Άμλετ να τιμωρεί τον Κλαδίο και να παντρεύεται την Οφηλία, η Ήμα Μποβαρύ να εγκαταλείπει εγκαίρως τον βαρετό Σαρλ, η Άννα Καρένινα να μην αυτοκτονεί και ο πλοιάρχος Αχαΐβ να κατισχύει τον Μόμπι-Ντικ.

Kάπως έτσι, όμως, γινόμαστε άνθρωποι: έχοντας τη δυνατότητα να εποπτεύουμε τους κόσμους των βαρδαίμονων πρώων της μυθοπλασίας, ενώ εκείνοι αδυνατούν να εποπτεύουν τους δικούς μας, κι ωστόσο γνωρίζονται πως παραμένουμε θύματα των πεπρωμένων μας όπως εκείνοι. Η κρίσιμη διαφορά μεταξύ όσων αντιλαμβάνονται τον ανθρώπινο βίο τους ως εκ γενετής προνόμιο κι εκείνων που τον αντιλαμβάνονται ως «καριέρα» έγκειται στο ότι κάτι ουσιαστέρετο συνειδητοποιούν οι δεύτεροι. Καθώς εξοικειώνο-

Γιρί Βοτρούμπα, Η Πράγα είναι Νόστιμη.

νται με τη δύναμη των λέξεων, ενδίδουν στην ρητορική τους σαγήνη χωρίς να παγιδεύονται σε αναφορικά περιεχόμενα. Κι όσο περισσότερο χάνονται στη δινή μιας ανεπίτευκτης παντογνωσίας, τόσο συνετότερα συμβιβάζονται με τη ματαίωσή της των επιμέρους, επιτεέψιμων, στόχων της ζωής τους.

Για κάποιουν που, όπως ο Έκο, γνωρίζει καλύτερα από τον καθένα (καλύτερα κι από τη Γερτρούδη Στάιν, ίσως) ότι: «A rose is a rose is a rose», το να επανέρχεται συνεχώς στα ίδια «παιχνίδια της λίστας» έχει κάτι που μπορεί να θεωρηθεί πρωισμός ή και μονομανία. Σε κάθε περίπτωση, συνιστά προϋπόθεση για να μην εκμετήσει κανένας τον βίο του ως ευγενής άγριος ή ως κάτι χειρότερο. Το μέγα μάθημα των διανοητών που θαυμάζουν είναι ότι αν δεν γίνεται να τους ζεπεράσουμε σε ευφύια μπορούμε, τουλάχιστον, να τους ανταγωνιστούμε σε ευρυμάθεια. Κι αντί να παραπονόμαστε, ίδιως αυτή την περίοδο, ότι «μας κλέβουν τα όνειρά μας», ας ανοίξουμε κανένα βιβλίο. Κάποιο του Έκο, παραδείγματος χάρη. ▲

Παπάκη, 2011, σ. 153-249.

- 5 Gruppo Editoriale Fabbri- Bompiani, 1980 (Ψυχογός 2011, μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη).
- 6 Ψυχογός 2011, μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη.
- 7 Edizioni di Filosofia, Τορίνο 1956.
- 8 Ψυχογός 2011, μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη.
- 9 Ψυχογός 2011 [Γνώση 1989], μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη.
- 10 Ψυχογός 2012 [Γνώση 1994], μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη.
- 11 Ψυχογός 2011 [Ελληνικά Γράμματα 2001], μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη.
- 12 Ψυχογός 2012 [Ελληνικά Γράμματα 2005], μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη.
- 13 Ό.π., σ. 225.
- 14 Περίπου όπως οι φιλοδοξίες του Χίτλερ είχαν την έμπνευσή τους στα κατορθώματα του Νατολέοντα, ο οποίος εμπνέοταν από τον Καρλομάγον, ο οποίος ήθελε να είναι ο Ιούλιος Καίσαρ της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ενώ ο ίδιος ο Ιούλιος Καίσαρ είχε ως πρότυπο τον Μεγαλέξανδρο που, ως γνωστόν, ήθελε να μαρτύρει τη βγαλμένο από τη φαντασία του Ομήρου Αχιλλέα!
- 15 Βλ. *Sviluppo dell'estetica medievale*, Milano, Marzorati 1959.
- 16 Βλ. *Opera Aperta*, Milano, Bompiani 1962.
- 17 Βλ. Κήνωρες και θεράποντες, μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη, Γνώση 1987 (ιταλικό πρωτότυπο, 1964).
- 18 Με έργα που ξεκινούν από το *La struttura assente* (Bompiani, 1968), τυχάνουν ολικής επεξεργασίας για τη γαλλική μετάφραση: *La structure absente* (Mercure de France, 1972), εξελίσσονται στα αγγλικά σε *A Theory of Semiotics* (Indiana University Press 1976, ελλην. μτφρ. Θεωρία Σημειωτικής, Γνώση, 1988), και κορυφώνονται στο *H αναζήτηση της τέλειας γλώσσας* (έργο που απαριθμεί όλες τις προσπάθειες να «ξεπεραστεί» η πολυγλωσσία που προέκυψε μετά τον πύργο της Βαβέλ, και το οποίο εκδόθηκε το 1994 από πέντε ευρωπαϊκούς

εκδοτικούς οίκους ταυτόχρονα –στα ιταλικά, γαλλικά, αγγλικά, γερμανικά και ισπανικά (Ελληνικά Γράμματα, 1998), καθώς και σε μια προσπάθεια συναίρεσης Σημειωτικής και Φιλοσοφίας στο *O Kanit και ο οριθόρυγχος* (Ελληνικά Γράμματα, 1997). Ενδιαφένως και τα σχετικά: *Lector in fabula* (Bompiani 1979), *Semiotica e filosofia del linguaggio* (Einaudi, 1984), οι τρεις διαλέξεις του στα αγγλικά με γενικό τίτλο *Interpretation and overinterpretation* (Cambridge University Press, 1992), οι οποίες αναπτύσσονται στο *Ta órta tis erμηνείas* (Γνώση, 1993), ενώ το 1994 συνεχίζονται με τις έξι διαλέξεις στο *Xáρβατ*, *Six Walks in the Fictional Woods* (Harvard College). Κι επίσης το σύντομο *Μεταξύ γεύσεων και ειρωνείας* (Ελληνικά Γράμματα, 2000), στο οποίο εκκολαπτούνται αρκετές από τις ιδέες που συναντούμε στο *Κομητήριο της Πράγας*, και στα *Περί λογοτεχνίας* (Ελληνικά Γράμματα, 2002), *Εμπειρίες μετάφρασης* (Ελληνικά Γράμματα, 2003) και *Από το δέντρο στον λαβύρινθο, ιστορίες μελέτες για το σημείο και την ερμηνεία* (Ελληνικά Γράμματα, 2008).

19 Με κείμενα που εστιάζονται σε άλλα κείμενα, λαϊκής ή υψηλής κουλτούρας όπως ο *Ο υπεράνθρωπος των μαζών* (Γνώση, 1988- πρωτότυπο, 1978) και ο *Αναμνήσεις επί χάρτου* (Ελληνικά Γράμματα, 2007), αντίστοιχα, καθώς και με κείμενα που εστιάζονται σε συνήθειες της καθημερινής ζωής, όπως στο *Diarío minimo* (Mondadori, 1963), *Il secondo diario minimo* (Bompiani, 1992), το οποίο στα γαλλικά μεταφράστηκε ως *Comment voyager avec un sauton* κι ένα τιμήμα του στα ελληνικά ως *Πώς να διαφεύσετε μια δάγκωση* (Γνώση, χ.χ.), το *Ti ποτεύεις αυτόν που δεν πιστεύει* (Ελληνικά Γράμματα, 1998), *Με τη βήμα του κάβουρα* (Ελληνικά Γράμματα, 2006), και το ήδη αναφερθέν *Κατασκευάζοντας τον Ξέρο*.

20 Με παλιότερες κείμενα που ήδη έθεταν ζητήματα αισθητικής (από το *Diarío minimo* του 1963, που μεταφράστηκε το 1988 στα γαλλικά ως *Pastiches et postiches*, ενώ άλλα σκόρπια περι αισθητικής κείμενα του Έκο είχαν συγκεντρωθεί το 1985 στα γαλλικά *La guerre du faux*), καθώς και με την επεξεργασία παλιότερης δουλειάς του στο *Τέχνη και κάλλος στην αισθητική του Μεσαίωνα* (Γνώση, 1992- πρωτότυπο, 1987), η οποία του έφερε την ανάθεση της επιμέλειας τριών εξαιρετικών «θεματικών» ιστοριών της τέχνης: *Την Ιστορία της μορφών* (Καστανιώτη, 2004), την *Ιστορία της ασχήματος* (Καστανιώτη, 2007) και το απολύτως κατάλληλο να χειριστεί ο Έκο «Πλιγογος» ή «Εκοταση της λίστας». Σχετικό με τις απόπειρες συνλεκτών ή μουσείων να βρουν κάπια συστήματα ταξινόμησης των επερόκλητων εκθεμάτων τους, αυτό το τελευταίο βιβλίο, από *Vertigine della lista* για ακατανόητους λόγους έγινε στα ελληνικά *Η μορφή της λίστας* (Καστανιώτη, 2010).

21 Εκείνα τα τεράστια δωμάτια, τα οποία η προεπιστημονική περιέργεια ευγενών της Αναγέννησης τις γέμειες με αναρίθμητα, παράξενα αντικείμενα (από λείγανα Αγίων μέχρι βαλσαμωμένους μονόκερους!) και τα οποία ο Έκο σχολιάζει με αλλεπάλληλες ευκαιρίες στα βιβλία του.